

DOI 10.33294/2523-4234-2026-36-1-61-76

УДК 314-029:9]:394:2-774(477.86-21)Коломия)“1760/1770”

ORCID 0000-0002-8963-774X

ISSN 2523-4234

Іван Монолатій

Нотатки хронікального характеру як джерела повсякденності парафії Святого Архистратига Михаїла в Коломії 1760–1770-х років

Стаття присвячена реконструкції повсякденності парафіяльної спільноти коломийського храму Святого Архистратига Михаїла у 60–70-х рр. XVIII ст. на основі поєднання мікроісторичного, біографічного та просопографічного підходів. Спираючись на сучасні концепції дослідження особистого життя та історичної повсякденності, показано, що індивідуальні життєві історії, зафіксовані у ранньомодерних наративних і фактографічних джерелах, дають змогу вийти за межі традиційної біографістики та репрезентують нетипові, але показові “студії випадків”, на тлі яких проявляється структурна типовість локальної спільноти. У статті вперше здійснена систематизація нотаток хронікального характеру, що виявлені у джерелах Унійної церкви XVIII ст., їхня контекстуалізація. Особливу увагу приділено аналізу записів про парафіяльні винниці, орендарів-євреїв, специфіку їхніх прізвищевих назв, поясненню кількості римо-католиків, які через змішані шлюби належали до парафіяльної спільноти, категорії парафіян (у т. ч. господарів, коморників, гультяїв), особливостям стану храму, необхідності проведення ремонтних робіт, функціонуванню парафіяльної школи (шкілки), випадки благодійництва парафіян, проблеми ведення парафіяльного діловодства. Результатом дослідження стала реконструкція локальної історії парафії як колективної біографії, у якій повсякденні сюжети та “маленькі історії” відкривають складну картину міжетнічних, соціальних і господарських відносин ранньомодерної Коломії. Стаття показує, що хронікальні нотатки метричних книг і реєстру парафіян є цінним джерелом для розуміння матеріальної культури, соціальної мобільності та ідентифікаційних практик парафіян, а також для просопографічної реконструкції локальних спільнот, що дотепер залишалися “людьми без історії”.

Ключові слова: повсякденність, просопографія, історична демографія, прізвищеві назви, “люди без історії”, Коломия, парафія Святого Архистратига Михаїла, Унійна церква

Ivan Monolatii

Chronicle-style notes as sources of everyday life in the parish of St. Michael the Archangel in Kolomyia in the 1760s–1770s

Based on a combination of microhistorical, biographical, and prosopographic approaches, the everyday life in the parish community of St. Michael the Archangel Church in Kolomyia in the 1760s and 1770s is reconstructed. Drawing on contemporary concepts of researching personal life and historical everyday life, it is shown that individual life stories recorded in early modern narrative and factual sources make it possible to go beyond traditional biographies and represent atypical, but indicative “case studies” against which the structural typicality of the local community

is revealed. For the first time, chronicle notes found in sources of the 18th-century Uniate Church are systematized and contextualized. Particular attention is paid to the analysis of records about parish wine cellars, Jewish tenants, the specifics of their surnames, an explanation of the number of Roman Catholics who belonged to the parish community through mixed marriages, categories of parishioners (including landlords, storekeepers, idlers), the condition of the church, the need for repairs, the functioning of the parish school (szkółka), cases of parishioner charity, and problems with parish record keeping. The result of the research is the reconstruction of the local history of the parish as a collective biography, in which everyday stories and “little stories” reveal a complex picture of interethnic, social, and economic relations in early modern Kolomyia. It is shown that chronicle notes from metric books and parish registers are a valuable source for understanding the material culture, social mobility, and identification practices of parishioners, as well as for the prosopographic reconstruction of local communities that have remained “people without history” until now.

Keywords: everyday life, prosopography, historical demography, surname denominations, “people without history”, Kolomyia, Parish of St. Michael the Archangel, Uniate Church

Сучасний підхід до особистого життя як об’єкта історичних досліджень, його реконструкція на підставі фактографічних даних свідчить не лише про інтерес до “звичайних людей”, їхніх біографій, а й про зацікавлення історичною повсякденністю історично “незнаних” індивідів, “людей без історії” або невеликих спільнот (Вісліч, 2024, с. 14–17). З огляду на мікроісторичний підхід (Д. Балестраччі, К. Гінзбург, Л. Р. Ладюрі, Н. З. Девіс, А. Корбен та ін.) описи індивідуальних життєвих історій вкладаються не лише в модерній парадигмі біографічних, демографічних і/або просографічних підходів, котрі переконують, що людська особистість та її вчинки ззовні визначаються належністю до певної етнічної, конфесійної і/або соціальної групи, а й у випадку хронотопу нашого дослідження підтверджують тезу, що “кожна людина, яка з’явилася у наративних джерелах ранньомодерної доби, безсумнівно, була в якийсь спосіб непересічною” (Вісліч, 2024, с. 15). До того ж варто взяти на озброєння й класичне Броделівське визначення, що, по-перше, повсякденність – це “дрібні факти, ледь помітні в часі й просторі; що більше ви звужуєте поле спостереження, то більше у вас шансів опинитися в оточенні матеріального життя [...]” і, по-друге, “матеріальне життя – це люди й речі, речі й люди. Вивчити речі [...] – одне слово, все що служить людині, – не єдиний спосіб відчутти її повсякденне існування” (Бродель, 1995, с. 11, 13).

Коломийська парафія Св. Архистратига Михаїла у її “домурований” період вже стала предметом кількох публікацій, присвячених історико-демографічному потенціалу писемних джерел ранньомодерної доби, зокрема Унійної церкви XVIII ст. (Монолатій, 2024; Монолатій, 2025b, Монолатій, 2025c;), а також публікації самих пам’яток (Монолатій, 2025a). Якщо у вже наявних публікаціях йшлося про специфіку метричних записів і парафіяльного реєстру, а також історичну антропонімію вірян Святомихайлівської парафії, то у запропонованій статті йтиметься про виявлені у джерелах нотатки хронікального характеру, що їх, у співставленні з іншими історичними відомостями, пропонуємо трактувати джерелами повсякденності та важливими складовими просопографічного портрета досліджуваної парафії.

I. ІСТОРІЯ ЦЕРКОВНОГО ЖИТТЯ

Археографічною основою нотаток є, головним чином, два історичні джерела – “Книга хрещень, вінчань і похоронів церкви святого Архистратига Михаїла в Коломиї” 1730–1776 рр. із фондів Музею історії міста Коломиї (МІК) та “Реєстр парафіян греко-католицького обряду храму архистратига Михаїла м. Коломиї” 1763 р. – з відділу рукописної та стародрукованої книги Національний музей імені Андрея Шептицького у Львові (НМЛ–4).

Стосовно першого джерела, зауважмо, що в основі записів метричної книги церкви Св. Архистратига Михаїла простежується демографічна ситуація у парафії впродовж 30–80-х рр. XVIII ст. (Монолатій, 2024, с. 56), щодо другого – використання інформації, яка записана у реєстрі 1763 р., із використанням сучасних методик історичної демографії дало можливість визначити категорії осіб, які належали до парафіяльної спільноти; розрахувати коефіцієнти маскулінізації, фемінізації, а також коефіцієнти народжуваності, шлюбності та смертності; визначити декларований вік парафіян та індекс дітності; встановити типи родинних домогосподарств (Монолатій, 2025с, с. 102–103, 123). Натомість писання колективної біографії цієї парафії, яка набула б форми просопографічної студії, інтерпретації нотаток хронікального характеру, котрі містяться у вказаних вище джерелах, здійснено не було.

Відтак, окрім двох основних джерел (“Книги хрещень, вінчань і похоронів церкви святого Архистратига Михаїла в Коломиї” та “Реєстру...”) допоміжними джерелами повсякденності ми обрали матеріали Генеральних візитацій Львівської єпархії 1740–1750-х рр. (НМЛ–1; НМЛ–2), протоколи засідань Галицької консисторії 1758–1765 рр. (НМЛ–3), сучасних археографічних видань з історії Коломиї, зокрема книги міського врядування XVIII ст. (Книга вїтївського та раєцького урядїв міста Коломиї, 2023; Міська книга Коломиї, 2024; Міська книга..., 2025), а також матеріали Йосифїнської метрики (Jewuła, 2020).

У запропонованій статті фіксуємо наявні у джерелах нотатки з історії повсякденності досліджуваної парафії, трактуючи їх “студіями випадків”, адже, як виснував Томаш Вісліч, долі “звичайних людей” є випадками настільки нетиповими, на тлі яких було б зручно показати типовість (Вісліч, 2024, с. 21, 29), додаймо, певної спільноти.

Подаємо виявлені сюжети в хронологічному порядку мовами оригіналу (староукраїнська, польська, латинська), умовно надаючи їм нумерацію (зауваження автора, зокрема вказівки – нрзб., втрач., знак запитання – подаємо у квадратних дужках, як і вставки втрачених літер чи здогадки щодо окремих імен фігурантів записів).

Нотатка 1. “Winnice do teyże Cerkwi zdawna należące w których ze teraz ni[e] [ma] winników tylko w tych co ją wyrażone a reszta tylko winnice się w [нрзб.] bo lud z winnic jednych [нрзб.] robotą się porozchodził a na drugich Żydzi robią **1. Брейника 2. Берка Пискливого 3. Ги[нрзб., втрач.]цина 4. Сендерова 5. Койничева 6. Самсонова 7. Циганова 8. Єв[нрзб.]лова 9. Малчина 10. Маноїлишина 11. Єповського**” (НМЛ–4, арк. 3).

Співставлення вказаних прізвищевих назв (прізвицьк) у цьому фрагменті реєстру із джерелами того ж часу (міські книги Коломиї, Йосифїнська метрика), показує,

що, найімовірніше, йдеться про таких осіб (ідентифікацію подаємо за нумерацією, вказаною у “Реєстрі”):

(2) **Берка Пискливого** (Berko Piskliwy) “старозаконного” “коломийського мешканця” (Міська книга..., 2025, с. 386–387; Jewuła, 2020, с. 94);

(4) **Киселя Сендеровича** (Kisiel, syn Senderów; Kisiel Senderowicz) (Міська книга..., 2024, с. 331–332; Jewuła, 2020, с. 95);

(5) **Шмаю Конічового** (Szmaj Koniczowego; Szmaj Konicz) “старозаконного” “коломийського мешканця” (Міська книга..., 2025, с. 160–161; Jewuła, 2020, с. 88);

(6) **Міхеля Самшона** (Michel Samszon) (Jewuła, 2020, с. 95);

(7) **Міхеля Цигана** (Michel Cygan) (Jewuła, 2020, с. 83);

(9) **Мошка Маліна** або **Мошка Малюка** (Moszko Malin; Moszko Maluk) [у записях “Міської книги Коломиї” від 23 вересня 1765 р. згадується “винниця Мошка Малиного” (“niedaleko winnicy Moszka Malinego”) (2024, с. 181)] (Jewuła, 2020, с. 90).

(10) **Іцка Манула** [у записях “Метрики міста Коломиї” від 6 січня 1774 р. згадується Іван Кривонощук “винник Манула коломийського жиди” (Монолатій, 2025а, с. 74, № 315)] або **Сруля Мануловіча** (Icko Manuł; Srul Manułowicz) (Jewuła, 2020, с. 91);

(11) **Іцка Соповського** (Icko Sopowski) (Jewuła, 2020, с. 96).

Ці відомості є важливими, оскільки відомо, що у Йосифінській метриці вказані 20 винниць, 19 з яких належали місцевим євреям, а одна – коломийському старості, власникові частини міста Ігнатію Холоневському (Ignacy Chołoniewski) (Jewuła, 2020, с. 33).

Показово, що відомі натеper матеріали генеральних візитацій Львівської єпархії, до якої натовді належала і досліджувана парафія, не містять відомостей про будь-які винниці, що їй би належали. Якщо у 1741 р. візитатор писав, що “pola zaś cerkiewnego do używania nie ma nic, oprócz kupionych gruntów” (НМЛ–1, арк. 207зв.), вже у 1745 р. свідчив, що “gruntów tak do orania iako y do koszenia siana żadnych do tey Cierkwi wydzielonych nie ma” (НМЛ–1, арк. 458зв.), то у 1753 р. (фактично, за десять років до створення “Реєстру”) стверджував: “Pola ornego nic nima procz Gruncik legacyalny od Maciea Gołębiowskiego Mieszczanina Kołomyjskiego na ten że sam Gront W. Xdz Paweł Filipowicz temuż Mieszczaninowi przodem dał na zastaw Talerów bitych 3” (НМЛ–2, арк. 576зв.).

Як бачимо, економічне підгрунття парафії було незавидне. Можна лише припустити, що справді винниці здавалися в оренду місцевим євреям і/або у них одночасно працювали й християни. Натомість саме Матей Голембйовський, який згадується у “Метриці міста Коломиї” був не лише коломийським містянином, а й належав до цієї парафії – у 1731 та 1740 рр. він, разом із дружиною Магдалиною, став батьком донькам Аннам (Монолатій, 2025а, с. 50, № 8; с. 52, № 37). Кілька разів він (Масіеу Gołębiowski) фігурує у тогочасних міських книгах (Книга вїтївського..., 2023, с. 315; Міська книга..., 2024, с. 433–434).

Натомість у “Реєстрі” містяться такі згадки про самі винниці, або ж працю у них: Дем’ян Рудого Івана син та його дружина Євдокія “в винниці перебуває” (запис 16);

“у винниці майструє” Ігнат Гультяй із Самбора (запис 32); Іван Гуляк і його дружина Олена, “які в винниці Йося Когіничового” (запис 37) (Монолатій, “Метрика міста Коломиї”, 2025, с. 150, 152). В останньому записі, вочевидь, йдеться про винницю Шмаї Конічового (Міська книга..., 2025, с. 160–161; Jewuła, 2020, с. 88).

Відомо також про винника у якогось ксьондза (запис 80) (Монолатій, 2025а, с. 158), а також винників, які працювали у Фрумина [у записах “Міської книги” згадується “невірний Лейба Фрумин, тогочасний шабасовий орендар” (niewierny Lejba Frumin, na ten czas aręndarz szabasowy) (Міська книга..., 2024, с. 263)], Цитина (?) і Файвішовича [у записах “Міської книги” згадується “старозаконний Мендель Файвішович” (starozakonny Mendel Faywiszowicz) (Міська книга..., 2025, с. 342); у “Реєстрі” він записаний як Файбишин або Файвішин (Монолатій, 2025а, с. 158)] (запис 81, 82, 83) (Монолатій, 2025а, с. 158).

Варто додати й інформацію з “Метрики міста Коломиї”, в якій зафіксовані не лише прізвищеві назви зокрема й від апелятивів за професією, заняттям (*Винник*) або мішані (антропонімічно-апелятивні) іменування тогочасних жінок (Анна жінка Михайла *винника*; Агафія донька Шимка *винника*) (Монолатій, 2025а, с. 41, 44). Згадуються й конкретні особи, які працювали у винницях коломийських євреїв: “Павло *винник Боруха жида коломийського*” і “Анна жінка Михайла *винника Гершона жида коломийського*” (29 грудня 1773 р.), “Іван Кривонищук *винник Манула коломийського жида*” (6 січня 1774 р.); “Михайло Леськів з Самбірщини *винник Гершона коломийського*” (10 березня 1775 р.) (Монолатій, 2025а, с. 73, № 313; с. 74, № 315; с. 76, № 324). Зокрема у записах “Книги вйтівського та раєцького урядів міста Коломиї” від 15 лютого 1755 р. згадується “Гершон з Яблунова” (Gierszon z Jabłonowa), а також, імовірно 1755 р., “старозавітний Вольф Гершонович” (starozakonny Wolwa Gierszonowicz) (Книга вйтівського..., 2023, с. 106–107, 113). У “Міській книзі” 28 червня 1776 р. вказаний Гершон Гідалюк (Gierszon Gidaluk) (Міська книга..., 2024, с. 403). Відтак не зрозуміло про якого саме Гершона (Гершона) йшлося у записах “Метрики міста Коломиї”.

Варто відзначити “слов’янізацію” окремих прізвищевих назв євреїв, виявлених у “Реєстрі” – через написання староукраїнською мовою питомо юдейських іменувань: із суфіксом *-ишин*: **Манойлишин** (спр. Манул) (ймовірно, таке іменування свідчить про залежність однієї людини від іншої, або ж вказує на ідентифікацію сина вдови); із суфіксом *-ович*: **Сендерович** (походження від когось/приналежність до когось; тут найменування сина від імені батька); із суфіксом *-ський*: **Соповський** (ідентифікація особи за місцем її проживання або походження, у цьому випадку – с. Сопів нині Печеніжинської селищної громади Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.). Маємо ще “слов’янізацію” іменування за прізвищем, другі члени яких пов’язані з внутрішніми/зовнішніми особливостями людини, виявами поведінки, психіки, вдачі людини, її мови (**Пискливий**), або факт відетнонімної прізвищевої назви (**Циган**).

Зауважена тенденція відповідає способам ідентифікації євреїв не лише досліджуваного періоду, а й попередніх століть, має свою специфіку (Bałaban, 1906, с. 33–36; Dacewicz, 2019, с. 328–331). По-перше, подібну до антропонімії єврейства Білостоку під російською займанщиною кінця XVIII – середини XIX ст., коли іменування запису-

валися російською мовою (наприклад *Сендерович, Sender*) (Abramowicz, 2010, с. 154), і по-друге, аналогічну з патронімами/матронімами львівських євреїв XVI–XVII ст. (із суфіксами *-ович, -ський*) (Bałaban, 1906, с. 34). У подальшому співставлення прізвищевих назв євреїв, зокрема способи іменувань, засобів ідентифікації із прізвищевими назвами вірян досліджуваної парафії могло б певною мірою розширити обрії патронімів/матронімів, прізвиськ, особових імен, що тоді функціонували як стрижневі компоненти особового імені (Монолатій, 2025b, с. 114–115).

Оскільки записи у “Реєстрі” велися староукраїнською мовою, це безпосередньо вплинуло на зміни в оригінальному звучанні єврейських прізвищевих назв, їхню “слов’янізацію” (напр., слов’янські патронімічні суфікси на *-ович/-евич*). За такою “слов’янізацією”, для кращої ідентифікації євреїв саме у християнському середовищі, мусила стояти особа, яка була автором записів у “Реєстрі”, скоріш за все тамтешній священник.

Не в останню чергу це було зроблене ще й тому, що у цей час для багатьох місцевостей, а відповідно й парафій, у Речі Посполитій на першому місці стояв не релігійний, а економічний чинник. Відтак у полеміці, кому треба надати першість в економічній царині, католикам чи юдеям, відповідь була очевидною. Тим більше, що у багатьох парафіях у 1770-х рр. юдеїв ще зараховували до їхнього населення, хоча їхня кількість, як правило, залежала від пароха (Wijaczka, 2010, с. 126, 129). Додаймо сюди й тезу Фернана Броделя, що численні крихітні родинні майстерні в передпромислову добу, зокрема й винокури розташовувалися у моделі Ю. Буржена (1924) у вигляді “туманностей” (Бродель, 1997, с. 247), чинячи опір капіталістичним новаціям. Вочевидь і коломийські винниці були такими “одноклітинними” найпростішими одиницями ремісничої передпромисловості, маючи у нашому випадку чітку етнічно-конфесійну належність. Хоча варто пам’ятати зауваження Мелянії Бордун, що “священники заказували своїм вірним служити в Жидів” (Бордун, 1912a, с. 82).

Нотатка 2. “Sumariusz Parochian Gospodarzów Komorników oraz z Hultai[ami] a potym in Summa wszystkich a wszystkich [нрзб., втрач.] Gospodarz 61 Komor oraz Hultia 40 in Summa 413 Dusz narachowaw się Polaków 8” (НМЛ–4, арк. 3).

Кількість вказаних у цьому фрагменті осіб, котрі могли належати до парафіяльної спільноти доволі дискусійна, адже згідно з підрахунками осіб, зазначених у цій пам’ятці, ідентифіковано 421 особу – дорослих і дітей, зокрема 403 греко-католиків і 18 римо-католиків, фактично зі змішаних сімей (Монолатій, 2025с, с. 108–109).

У публікації 2025 р. щодо історико-демографічного потенціалу “Реєстру” ми встановили, що ця пам’ятка дає можливість визначити категорії тих осіб, які, у широкому розумінні, належали до тогочасної парафіяльної спільноти, як-от господарів і господинь, їхніх дітей, слуг і служниць та їхніх дітей. Це зокрема 87 господарів (79 чол., 8 жін.) із 216-ма дітьми (115 чол., 101 жін.); 9 комірників (4 чол., 5 жін.) із 3 дітьми (2 чол., 1 жін.); 26 слуг (14 чол., 12 жін.) із 4 дітьми (усі – чол.) (Монолатій, 2025с, с. 115, табл. 3).

Оскільки автор “Реєстру” в цілому хаотично вів записи, зазвичай вписуючи і комірників, і слуг у різні (почасти одночасно) графи пам’ятки, сьогодні важко

зрозуміти його логіку щодо твердження про 61 господаря (якщо взяти до уваги лише господарів-чоловіків така кількість мала б дорівнювати 79 особам), 40 комірників і гультяїв (разом комірників і слуг ми нарахували лише 35 осіб обох статей).

Натомість уривок запису в якому фігурують гультяї надзвичайно промовистий, адже йдеться про присутність на парафії, як правило, категорії безземельних селян, неосілих осіб, котрі мандрували містами і містечками, наймаючись на роботу. Зокрема відомо про ймовірних наймитів – Ігната Гультя з Самбора чи Григорія Гултія з Ісакова, сина Стригачука (запис 32, 76) (Монолатій, 2025а, с. 152, 158). Єдине припущення, яке можна було б запропонувати щодо кількості господарів у версії автора “Реєстру” (61 ос.), це фактична кількість домогосподарств цієї парафії без слуг – 67 (Монолатій, 2025с, с. 116, табл. 4).

Інша суперечність – кількість “поляків”, вказана у “Реєстрі”. Ми вважаємо, що автор запису міг зарахувати до них лише дорослих парафіян – як чоловічої, так і жіночої статі. Оскільки в “Реєстрі” чітко вказана етнічна належність 8 осіб (5 чоловіків і 3 жінок) при фактичній наявності 9 осіб (до “поляків” автор нотатки, найімовірніше, не зарахував особу жіночої статі “латинського обряду”). Зауважмо, що записи велися, як і в випадку євреїв – власників винниць, староукраїнською мовою, що певною мірою спотворювало первісне написання “польських” прізвищевих назв.

Нижче подаємо перелік усіх 9 осіб – зі співставленням інформації інших тогочасних джерел про дорослих членів родини:

1. **Квятковська Катерина** “латинського обряду”, дружина Теодора [Теодор (Федір, Тодор) Квятковський (Teodor Kwiatkowski) (Книга вїтївського..., 2023, с. 110; Міська книга..., 2024, с. 71)] (запис 1) (Монолатій, 2025а, с. 148);

2. **Баранік Стефан** [Стефан Баранік (Stefan Baranik) (Книга вїтївського..., 2023, с. 80–82; Міська книга..., 2024, с. 323; Міська книга..., 2025, с. 244–247)] “поляк”, чоловік Катерини (запис 41) (Монолатій, 2025а, с. 153);

3. **Піскозуб Іван** [Ян Піскозуб (Jan Piskozub) (Книга вїтївського..., 2023, с. 76; Міська книга..., 2025, с. 155–156). Також у записах “Метрики міста Коломиї” (17 квітня 1762 р. та 28 червня 1769 р.) згадується Іван Піскозуб як хресний батько (Монолатій, 2025а, с. 62, № 180; с. 69, № 272)] “поляк”, чоловік Агафії (запис 42) (Монолатій, 2025а, с. 153);

4. **Візирканюк Тереса** [У записах “Метрики міста Коломиї” від 7 грудня 1763 р. згадується Терезія Везерканюк, її чоловік Іван та їхній охрещений син Іван (Монолатій, 2025а, с. 62, № 186)] “полька”, дружина Івана (запис 51) (Монолатій, 2025а, с. 155);

5. **Лехник Катерина** “полька”, дружина Теодора [Федір Лехник (Fedor Lechnik) (Книга вїтївського..., 2023, с. 249; Міська книга..., 2024, с. 201–202). У записах “Метрики міста Коломиї” від 22 січня 1769 р. згадується Теодор Лехник, батько нареченої Анни (Монолатій, 2025а, с. 84, № 44)] (запис 64) (Монолатій, 2025а, с. 156);

6. **Мушинський Томко** [Томаш Мушинський (Tomasz Muszynski) (Книга вїтївського..., 2023, с. 249; Міська книга..., 2024, с. 202)] “поляк”, чоловік Марії (запис 67) (Монолатій, 2025а, с. 157);

7. **Гальчук Михайло** [У записах “Метрики міста Коломиї” (4 вересня 1765 р.) згадується Михайло Гальчук як хресний батько (Монолатій, 2025а, с. 64, № 208). “Реєстр” вказує, що М. Гальчук мав двох доньок – Тересу і Ягнішку, вказані як “польки” (запис 69), а у “Метриці міста Коломиї” зафіксовано, що Тереса Гальчук (“Тересія донька Михайла Гальчука”) 25 червня 1773 р. була хресною матір’ю (Монолатій, 2025а, с. 72, № 300)] “поляк”, чоловік Анни (запис 69) (Монолатій, 2025а, с. 157);

8. **Станішевський Тадеуш** [Тадеуш (Тадей) Станішевський (Tadeusz Staniszewski) (Книга вїтївського..., 2023, с. 88; Міська книга..., 2024 с. 185). У записах “Метрики міста Коломиї” (12 червня 1767 р.) згадується Тадеуш Станішевський як хресний батько (Монолатій, 2025а, с. 67, № 245)] “поляк”, чоловік Олени (запис 70) (Монолатій, 2025а, с. 157);

9. **Білокурська Марія** “полька”, дружина Андрія [Андрій Бялокурський (Jędrzej, Iędrzy) Białokurski (Книга вїтївського..., 2023, с. 203; Міська книга..., 2024, с. 192–193; Міська книга..., 2025, с. 155–156)] (запис 73) (Монолатій, 2025а, с. 157).

Зауважмо, проблема змішаних сімей у досліджуваній парафії та їхньої тогочасної ідентифікації – тема окремої студії.

Нотатка 3. 23 січня 1767 р.: “Parochianie aby szkole czym przedzey doreperowaley Cierkiew opatrzyli reperacją, aby niezawalilasię y gontami nowemi pobili a drzewo leżące na Smentarzu napotrzebe Cerkwi obrocili pod karę interdyltu samokupneho nakazalosię. Zas W. Xdz Paweł Paroch ponieważ nie iest spowiednikiem wyznaczony kapłanem pod karę suspensi, aby od tych czas słuhać spowiedzi kapłanów nieważylsię y sam do spowiednika należy, lepiej nauczył się przykazujesię w Cerkwi o koło mensi S^{ey} lepszy porządek konsekrował y myrmiey do naprawy duł¹ nakazalosię ze zas [нрбз.] iż codzien na Pacierzy podług przykazez Konstytucyi Archipasterskiey rano i wiczor nie dzwonie y X. Paroch niezaleca komu należy za to winy Grzywien 5 extune Vobli fisco pod karę suspensi wypłacił Parochianom zas aby Alby cienkie sprawili *recomendat*² Powale w altarzu dali y podłogie w Cerkwi cale y *recomendat*. N[icolaus]. Osławski D[ziek]. Kołomy[j] ski” (МІК, ІІ³, с. 9).

Лише почасти з’ясувати обставини цього запису дозволяє коротка характеристика храму, зафіксована у Генеральних візитаціях. “Найближча” у часі – Генеральна візитація, що відбулася у вересні 1753 р. Її матеріали засвідчували “першість” у Коломиї цього храму (Cerkiew sub titulo Sancti Michaelis Archangeli) – дерев’яної церкви з однією куполою (банею), новозбудованої 1740 р. на “давно посвяченому ґрунті” (пор.: НМЛ–1, арк. 207; НМЛ–2, арк. 576–577). Однак, як бачимо, вже у 1767 р. храм потребував заміни покрівельного матеріалу – гонти (МІК, ІІ, с. 9).

Йшлося не лише про порятунок храму, що поволі ставав непридатним для служіння, а і ймовірно покарання довголітнього пароха – Павла Філіповича [Paweł Filipowicz (Книга вїтївського..., 2023, с. 248; Міська книга..., 2024, с. 433–434; Міська книга...,

¹ Має бути “dał”. – *Авт.*

² Закреслено в оригіналі. – *Авт.*

³ Тут і далі стосовно цього джерела вказані латинські цифри I, II, III (відповідно книга хрещень, книга вінчаних, книга похоронів, у межах яких виявлені нотатки). – *Авт.*

I. ІСТОРІЯ ЦЕРКОВНОГО ЖИТТЯ

2025 с. 224–225, 395)], зокрема й через те, що занедбував обов'язок вранці та ввечері дзвонити у церковні дзвони (їх, як свідчить Генеральна візитація 1753 р., було три (НМЛ–2, арк. 576зв)). Зважмо й на той факт, що для будівництва зазвичай “уживали дерева дуже різнорідного, залежно від багатства даного роду на місці чи в околиці. [...] Чим старша церква, тим має добірніший матеріал” (Драган, 2016, с. 62). Хоча для передгірської Коломиї виглядає досить незвичним той факт, що через 27 років після будівництва церкви, вона потребувала нової покрівлі та стелі у вівтарній частині храму, а також підлоги в усьому храмі. Однак такі випадки траплялися, якщо для будівництва не завжди використовували цілком сухе дерево, стіни деформувалися, замокаючи від дощу і перегнивали (Драган, 2016, с. 65).

Важливим є й зафіксований факт церковної школи (шкілки), яка могла бути на парафії, найпевніше, вже кілька років перед записом. На ті часи, такі осередки освіти були поодинокими, враховуючи, що загальний рівень освіти священників був надзвичайно низьким (Бордун, 1912а, с. 44, 49; Chachaj, 2003, s. 31).

Окрім цих мікроісторій у цій нотатці фігурує (а фактично є її автором) коломийський декан⁴ Микола Ославський (N. Osławski (Osławski)), відомостей про якого, на відміну від його найімовірнішого попередника Петра Козелковського, обмаль. Хоча відомо, що М. Ославський 1758 р. був адміністратором коломийського деканату, деканом отинійським (“Nicolao Osławski Decano Otteniensis Administratore Decanatu Kołomyiensis”) (НМЛ–3, арк. 8зв.).

Про П. Козелковського у досліджуваних джерелах знаємо лише, що він переглядав метричні записи, засвідчуючи їх, підписуючись як коломийський декан (МІК, I, с. 35, 37). Цікавим є уривок закресленого запису, що належить П. Козелковському від 23 березня 1758 р.: “[нрзб.] Pawłowi Parochowi [нрзб.] aby się Kazusów lepiej włożył Czystość [нрзб.] o [нрзб.] tak koło Ołtarzów, jako u Kielicho[w] zachował [нрзб.] P. Koziełkowskiu” (МІК, I, с. 35). Інша справа – його здирицтво, яке викликало скаргу священників цілого коломийського деканату в червні 1758 р. (Бордун, 1912b, с. 94–96). Як зазначала М. Бордун, “о. Козелковський, декан коломийський, немилосердно при кожній нагоді здирав парохів свого деканату. За похорони парохів, за шлюби священних доньок і синів, за рекомендації кандидатів до стану духовного казав собі солоно платити. [...] Кождий парох мусить йому дати пару пнів пчіл, зимувати його товар і т. д. [...] Отець декан також дуже невідповідно карає своїх підчинених священників. Imci X. Dziekan zadaje nam kare takowe, jakowe nie przynależą kapłanowi, w iame wsadza y łańcuchem za szyję przykowuje do słupa y karze nas bez sadu” (Бордун, 1912а, с. 85). Зауважмо, перед тим як очолити коломийський деканат о. П. Козелковський був парохом у Кутах (НМЛ–3, арк. 8)

До слова, ще 1 березня 1773 р. у метричних записах вказано особу, яка здійснювала перевірку записів – декан М. Ославський (МІК, II, с. 13), а вже 12 січня 1777 р. – декан Іван Волчинович (Joannes Wołczynowicz) (МІК, II, с. 17; III, с. 16).

⁴ Тогочасні джерела 50–60-х рр. XVIII ст. згадують також Якова Ясінського – “коломийського ексдекана” (“Kołomyjski Exdziekan X. Jakub Jasiński”) (НМЛ–3, арк. 292).

Нотатка 4. (1768 р. ?) “Narekawice bławatne różowe zielone sprawił Bazyli Białoskurski, y kosztował go зъло А за Rok uczynił wotus do teyże swojej Cerkwi sprawić takowy aparat na Dzień swego Patrona Świętego Bazylego to iest na nowy Rok ze wszystkich? dokładać iak tylko będzie potrzeba na co dla lepszey wiary znakiem Krzyża Ś[więtego] podpisują się + Bazyli Białoskurski żeby memento było o Rodzicu jego s[więtej]p[amięci] Michale y Matce Katarzynie” (МІК, Р-1420, I, с. 59).

Інколи парафіяни не були кращими за тогочасних священнослужителів. Цей сюжет цікавий тим, що Василь Білоскурський [Василь Бялоскурський (Wasył Białoskurski) (Книга вїтївського..., 2023, с. 135; Міська книга..., 2024, с. 191–193; Міська книга..., 2025 с. 174–175, 220; Jewuła, 2020, с. 82] неодноразово згадується у “Метриці міста Коломиї” як хресний батько, чоловік хресної матері, чоловік свідка (Монолатій, 2025а, с. 61, 65, 68, 70, № 171, 219, 259, 277; с. 82, 84, № 28, 38); у “Реєстрі” він фігурує разом із дружиною Параскевією та 12-ти річним сином Іваном (у записах про хрещення за 1751 р. він не згадується, скоріш за все тому, що вони дуже фрагментарні – збереглися записи за січень, лютий, березень і червень (Див.: Монолатій, 2025а, с. 55–56) (запис 13) (Монолатій, 2025а, с. 149). Василева дружина Параскевія (Параскевія Білоскурська; Параскевія Василюха Білоскурська; Василюха Білоскурська) згадується у метричних записах як хресна матір, свідок шлюбу (Монолатій, 2025а, с. 64, 70, № 215, 277; с. 82, 83, 84, № 28, 30, 38).

Оскільки Білоскурські (Бялоскурські) (Павло, Андрій, Василь і Стефан) були парафіянами храму Св. Архангела Михайла (Книга вїтївського..., 2023, с. 60), ймовірно 1768 р. В. Білоскурський, в пам’ять про своїх батьків Михайла і Катерину, подарував священниче облачення, що “його коштувало дуже”. Чому це зробив саме він (вочевидь, не вперше) можна пояснити зокрема його запальним характером: відомі засвідчення з оглядинами ран – 15 червня і 14 листопада 1769 р. (в останньому випадку – бійка з рідним братом Стефаном) (Міська книга..., 2025, с. 174–175, 219–220). Можливо, були й інші причини, з-поміж яких має сенс припущення про В. Білоскурського як добродія Святомихайлівського храму. Тим паче, що коломиїські містяни Василь і Стефан Білоскурські в досліджуваній період встигли побувати присяжними (відповідно – першим і другим), а Василь – ще й бурмістром “старшим” (поспільським) і на місці (замість) вїтївського бурмістра (Міська книга..., 2024, с. 502).

Нотатка 5. “Рокѹ 1773. W czasie Duchowney wizyty rekomenduję się Parochianom Cerkwi Kołomy[j]skiej S[więtego] Michała Archaniоła aby w Cerkwi tak w oltarzu y w przytworze ⁵dał⁵ sporządzili scieli, do Niedzieli pochwalney pod karą Introdyktu, [нрбз.] окоło Cmentarza mieli staranie, tudzież y wystawienie Szkółki co Ich Mość Parochowi lub pena suspensionis do exekucyi przyprawdzic obligowani [нрбз.] finden die 1ma Martij 1773 Anno M[ikołaj ?]. Oslawsky P. A. D[ziekan] Kołomy[j]s[ki] y [нрбз.] aby pomyslili wczesnie zalecały” (МІК, I, с. 66).

Цей запис вдруге від 1767 р. вказує на проблеми з будівлею храму, зокрема необхідність стель у вівтарі та притворі (критому передсінні при передній стіні храму). Зауважмо, що у церквах XVIII ст. стель було досить багато, однак візитації

⁵ Закреслено в оригіналі. – *Авт.*

згадують і брак таких – “bez sufitu”, “bez powały” (Драган, 2016, с. 73). Тогочасна Святомихайлівська церква, без необхідних будівельних робіт, залишалася саме такою. Також вдруге йшлося і про потребу церковної шкільки поблизу тутешнього цвинтаря парафії. Зрозумілою є турбота місцевого декана, адже відомо, що “шкільки повставали лише там, де парох був охочий до просвіти, або дяк з замилюванем відданий своєму званю [...] вчив з букваря, а ще частійше з писаних табличок азбуки та троха писати й числити, а ціла шкільна наука кінчилась на читаню псалтирі й апостола” (Левицький, 1902, с. 103). Не відомо, чи вдалося реалізувати цю вимогу М. Ославського, адже назагал “духовенство не мало майже ніякої осьвіти” (Зубрицький, 1902, с. 21).

Нотатка 6. “Anno D̄ni 1774 Die 13^{ua} Februarii vidi legi et Subveri [втрач.] A ponieważ w Tey Metryce Papiru mało bialey więc Parochowi przykazuje się aby [нрзб.] nic Matrykę Inną sporządził z papiru bialey przez Int[r]oligatora, respektem zas Cerkwi portzeb z Parochianami aby pilnie [нрзб.] Dyspozycyi na Innym Papiri, staranie mieli p̄nie⁶ [нрзб.] Ab M. Osławsky P. A. D[ziekan] Kołomy[j]ski” (МК, III, с. 15).

Як бачимо, 13 лютого 1774 р. коломийський декан сигналізував, що тогочасному носієві інформації метричних записів забракло основи – білого паперу, а тому вказував, що його варто шукати у місцевого палітурника, підготувати “іншу метрику”. А ще варто пам’ятати, що характер записів, плутанина в них, фактичні пропуски, ряд неточностей, несумлінність осіб, які їх здійснювали, записи у “Метриці міста Коломиї” могли створюватися спочатку на окремих аркушах, а відтак їх об’єднали в окремі книзі, або ж, найімовірніше, парох, який мав відповідати за порядок ведення і своєчасність метричних записів про чини хрещень, вінчань і похоронів, нашвидкуруч і фактично “заднім числом”, “з пам’яті” створював потрібні записи. Така ситуація мала місце через скарги візитаторів, після 1745 р. – на початку 1750-х рр. (Монолатій, 2024, с. 54).

У публікації 2025 р. ми висловили гіпотезу, що папір, який став основою написання “Реєстру” у цій же парафії, міг потрапити до Коломиї у другій половині XVIII ст. із Надьселеш (Nagyszölös) (угорська назва сучасного міста Виноградів Берегівського р-ну Закарпатської обл. (Монолатій, 2025с, с. 122)) завдяки торговельним зв’язкам карпатського Підгір’я з закарпатськими теренами. Відтак, ймовірно, що й записи у “Метриці міста Коломиї”, яка створювалася тут же, велися на папері звідтам. Додаймо сюди відому істину: папір дуже часто використовувався далеко від місця його виготовлення, а інколи рукопис писали на папері старої фабрикації.

Підсумовуючи зауважмо, що віднайдені та проаналізовані нотатки хронікального характеру з історії повсякденності парафії Св. Архистратига Михаїла в Коломиї 1760–1770-х рр., що збереглися на сторінках джерел Унійної церкви XVIII ст. (нині знаходяться у музейних фондах), містять маловідомі, а почасти незнані історичні факти, інтерпретувати які можливо лише за допомогою співставлення з іншими джерелами церковного і світського походження тієї ж доби, у яких фігурують згадані в нотатках люди і події. Нотатки показують специфіку церковного діловодства, зокрема мови, якою вони були написані. Якщо метричні записи та реєстр парафіян велися

⁶Закреслено в оригіналі. – *Авт.*

староукраїнською мовою і це було особливістю для цілого досліджуваного хронотопу (“metryki są skoropisem ruskim bardzo oględnie pisane, daleko sięgające, i to atramentem jakimś niby ołowianym” (Witwicki, 1863, s. 22)), то нотатки – переважно польською мовою, інколи староукраїнською та латиною. Це відповідало тенденціям, що панували у церковному середовищі того часу: “серед тогочасних греко-католицьких парохів багато хто знав власне руське письмо гірше за польське”, “майже все діловодство [...] велося по-польському або латині” (Мозер, 2011, с. 304, 478).

Нотатки відкривають перспективу для подальших студій, зокрема розширюють сучасні уявлення про соціокультурний ландшафт Коломиї другої половини XVIII ст., спонукають по-новому осмислити повсякденне життя парафіяльної спільноти коломийського храму Св. Архистратига Михаїла у 1760–1770-х рр., реконструювати складну тканину соціальних, економічних та міжконфесійних взаємодій. Інтерпретація невеличких за обсягом джерел інформації у поєднанні з мікроісторичним, біографічним та просопографічним підходами дозволяє вийти за межі класичного використання метричних записів та реєстрів як суто демографічних джерел і побачити в них маркери індивідуальних життєвих траєкторій, соціальних зв’язків і локальних економічних практик. Тим більше, що такі фрагменти історичної повсякденності дозволяють, хай і метафорично, вступити у розмову з людьми старої Коломиї. Зваживши на відоме міркування Карла Гінзбурга про мікроісторію висновуємо, що представлені у нотатках події зафіксовані як власне писемні свідчення, а їхніми авторами виступили люди, які більшою чи меншою мірою були пов’язані з тогочасною культурою (Ginzburg, 2025, s. 3–4), у нашому випадку – священники.

Досліджені нотатки хронікального характеру засвідчили, що парафія функціонувала як динамічна соціально-економічна система, у якій перепліталися інтереси та практики різних груп: греко-католиків (русинів), римо-католиків (поляків) та євреїв Коломиї. Особливо показовим є сюжет про парафіяльні винниці: їхній статус, система управління, а також участь євреїв-містян у гуральництві та пов’язаній із ним господарській діяльності засвідчують глибину міжконфесійних господарських контактів і значення цих економічних осередків для матеріальної основи парафії. Показово, що у нотатках зафіксовані й прізвищеві назви місцевих євреїв, почасти штучно “слов’янізовані” автором записів. Не менш важливою є інформація про задовільний стан будівлі храму, необхідність ремонтних і будівельних робіт, неналежне виконання приписів щодо церковного дня (дзвони і т. д.), а також функціонування парафіяльної школи (шкілки).

Ідентифікація осіб, згаданих у нотатках (орендарі-євреї, римо-католики, ієрархи), на основі зіставлення з міськими книгами Коломиї та Йосифінською метрикою показала, що парафіяльна спільнота храму Св. Архистратига Михаїла в Коломиї була важливим осердям локальних соціальних мереж, які уможливлювали мобільність, формували сталу взаємозалежність як у вірян, так і не-християнських містян. Аналіз щоденних сюжетів ранньомодерної парафіяльної історії довів, що навіть поодинокі фрагменти історичної повсякденності можуть слугувати ключем до глибшої реконструкції структури церковної спільноти. Вони дозволяють розглянути парафію як колективну біографію, де індивідуальні історії – нетипові але промовисті, висвіт-

I. ІСТОРІЯ ЦЕРКОВНОГО ЖИТТЯ

люють загальні механізми життя локальної громади, її соціальні ієрархії, моделі поведінки та культурні коди. Це засвідчує цінність метричних записів і реєстрів парафіян 1760–1770-х рр. як джерел не лише демографічної, а й соціальної історії, повсякдення. Комплексне залучення допоміжних джерел (візитацій Львівської єпархії, міських книг, Йосифінської метрики) дозволило підтвердити достовірність та репрезентативність хронікальних записів, а також доповнити їх інформацією про статус, фах, етноконфесійну належність та господарські функції зафіксованих у них осіб. У майбутніх дослідженнях це допоможе окреслити соціальну структуру ранньомодерної парафіяльної спільноти, її матеріальне підґрунтя та ступінь залученості у економічні процеси міста і регіону.

1. Бордун, М. (1912а). З життя українського духовенства Львівської єпархії в другій половині XVIII в. *Записки Наукового Товариства імени Шевченка, СІХ*, 39–90.
2. Бордун, М. (1912b). З життя українського духовенства Львівської єпархії в другій половині XVIII в. Матеріяли. *Записки Наукового Товариства імени Шевченка, СХ*, 55–100.
3. Бродель, Ф. (1995). *Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV–XVIII ст.* (Т. I: Структури повсякденності: можливе і неможливе) (Г. Філіпчук, пер. з фр.) Київ: Основи.
4. Бродель, Ф. (1997). *Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV–XVIII ст.* (Т. II: Ігри обміну) (Г. Філіпчук, пер. з фр.) Київ: Основи.
5. Вісліч, Т. (2024). *Любоці. Шлюб та сексуальне життя селян Речі Посполитої XVII–XVIII століть* (О. Вінниченко; пер. з пол.). Львів: Локальна історія.
6. Драган, М. (2016). *Українські дерев'яні церкви. Генеза і розвій форм: в 2 ч. (2-ге вид., стер.)*. Харків: Видавець Савчук О. О.
7. Зубрицький, М. (1902). Знадоби до характеристики життя сьвітського сільського гр. кат. духовенства в Галицькій Русі в XVIII ст. В *І. Франко (ред.). Матеріяли до культурної історії Галицької Русі XVIII і XIX віку. Збірник Історично-Філософської секції Наукового товариства імени Шевченка, V*. Львів, 17–46.
8. Книга вїтївського та раецького урядів міста Коломиї 1739–1769. (2023). Книга перша (О. Заяць, пер., упоряд., авт. вступ. ст.; Ю. Романюк, вступ сл.). Коломия: Вік.
9. Левицький, І. (1902). Погляд на розвій низшого і висшого шкільництва в Галичині в рр. 1772–1800 і розвій русько-народного шкільництва в рр. 1801–1820. В *І. Франко (ред.). Матеріяли до культурної історії Галицької Русі XVIII і XIX віку. Збірник Історично-Філософської секції Наукового товариства імени Шевченка, V*. Львів, 103–144.
10. **МК**: Книга хрещень, вінчань і похоронів церкви святого Архистратига Михаїла в Коломиї 1730–1776 рр. *Музей історії міста Коломиї (МК)*, відділ фондів. Інв. № Р-1420.
11. Мїська книга Коломиї 1765–1780. (2024). Книга друга (О. Заяць, пер., упоряд., авт. вступ. ст.; Ю. Романюк, передм.). Коломия: Вік.
12. Мїська книга Коломиї 1769–1771. (2025). Книга третя (О. Заяць, пер., упоряд., авт. вступ. ст.; Ю. Романюк, передм.). Коломия: Вік.
13. Мозер, М. (2011). *Причинки до історії української мови (3-тє вид., перегл., поправл.; С. Вакуленко, заг. ред.)*. Вінниця: Нова Книга.
14. Монолатїй, І. (2024). “Метрика міста Коломиї” XVIII столїття – найдавнїша зї збережених метричних книг українських греко-католицьких церков Коломиї. *Архїви України, 3(340)*, 33–59.

15. Монолатій, І. (2025a). “Метрика міста Коломиї” XVIII століття (дослідження, метричні записи, реєстр прізвищевих назв). Івано-Франківськ: Лілея-НВ; Музей історії міста Коломиї.
16. Монолатій, І. (2025b). Прізвищеві назви парафіян церкви Святого Архистратига Михаїла в Коломиї 1730 – 1770-х років. *Науковий щорічник “Історія релігій в Україні”*, 35, 102–118.
17. Монолатій, І. (2025c). Реєстр коломийських греко-католиків 1763 року як різновид Libri status animarum (історико-демографічний потенціал). *Архіви України*, 4(345), 102–126.
18. **НМЛ-1:** Генеральна візитація Львівської єпархії 1740–1743 рр. *Національний музей імені Андрея Шептицького у Львові (НМЛ)*, відділ рукописної та стародрукованої книги. Ркл-16.
19. **НМЛ-2:** Генеральна візитація Галицького крилосу Львівської єпархії 1753–1757 рр. *НМЛ*, відділ рукописної та стародрукованої книги. Ркл-18.
20. **НМЛ-3:** Протоколи засідань Галицької консисторії. 1758–1765 рр. *НМЛ*, відділ рукописної та стародрукованої книги. Ркл-69.
21. **НМЛ-4:** Реєстр парафіян греко-католицького обряду храму архистратига Михаїла м. Коломиї. 1767 р. *НМЛ*, відділ рукописної та стародрукованої книги. Ркл-1867.
22. Abramowicz, Z. (2010). *Antroponimia Żydów białostockich*. Białystok: Trans Humana.
23. Bałaban, M. (1906). *Żydzi Lwowscy na przełomie XVI i XVII wieku*. Lwów: Nakładem Funduszu Konkursowego imienia Hip. Wawelberga.
24. Chachaj, J. (2003). Stan unickiego szkolnictwa parafialnego na terenie Korony w XVIII wieku w świetle akt wizytacji. *Archiwa, biblioteki i muzea kościelne*, 80, 29–47.
25. Dacewicz, L. (2019). Sposoby identyfikacji Żydów białostockich w świetle spisów ludności z lat 1799–1853 (okres zaboru rosyjskiego). *Studia Wschodniostowiańskie*, 19, 321–333.
26. Ginzburg, C. (2025). *Ser i robaki. Wizja świata pewnego młynarza z XVI wieku* (Przeł. R. Kłos; 2. wyd., popraw. i rozsz.). Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
27. Jewuła, Ł. (Oprac.). (2020). *Na styku kultur i narodów. Galicyjskie miasta i miasteczka w józefińskim katastrze gruntowym. Tom XXXVIII: Kołomyja, Kosów i Kuty*. Kraków: Towarzystwo Wydawnicze “Historia Iagellonica”.
28. Wijaczka, J. (2010). Od połowy XVII w. po schyłek XVIII w. B: W. Sienkiewicz (Red.). *Atlas Historii Żydów Polskich*. Warszawa: Demart SA, 103–153.
29. Witwicki, S. (1863). *Rys historyczny o Huculach z dołączeniem mapy geograficznej obecnej siedziby Huculów*. Lwów: M. F. Poremba.

References

1. Bordun, M. (1912). Z zhytia ukraïnskoho dukhovenstva Lvivskoi eparkhii v druhii polovyni XVIII v. *Zapysky Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka*, CIX, 39–90 (in Ukrainian).
2. Bordun, M. (1912). Z zhytia ukraïnskoho dukhovenstva Lvivskoi eparkhii v druhii polovyni XVIII v. Materialy. *Zapysky Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka*, CX, 55–100 (in Ukrainian).
3. Brodel, F. (1995). *Materialna tsyvilizatsiia, ekonomika i kapitalizm, XV–XVIII st.* (T. I: Struktury povsiakdennosti: mozhlyve i nemozhlyve) (H. Filipchuk, per. z fr.). Kyiv: Osnovy (in Ukrainian).
4. Brodel, F. (1997). *Materialna tsyvilizatsiia, ekonomika i kapitalizm, XV–XVIII st.* (T. II: Ihry obminu) (H. Filipchuk, per. z fr.). Kyiv: Osnovy (in Ukrainian).

I. ІСТОРИЯ ЦЕРКОВНОГО ЖИТТЯ

5. Vislich, T. (2024). *Liuboshchi. Shliub ta seksualne zhyttia selian Rechi Pospolytoi XVII–XVIII stolit* (O. Vinnychenko; per. z pol.). Lviv: Lokalna istoriia (in Ukrainian).
6. Dragan, M. (2016). *Ukrainski derevliani tserkvy. Heneza i rozvii form: v 2 ch.* (2-he vyd., ster.). Kharkiv: Vydavets Savchuk O. O. (in Ukrainian).
7. Zubrytskyi, M. (1902). Znadoby do kharakterystyky zhytia svitskoho silskoho hr. kat. dukhovenstva v Halytskii Rusy v XVIII st. In *I. Franko (red.). Materiialy do kulturnoi istorii Halytskoi Rusy XVIII i XIX viku. Zbirnyk Istorychno-Filosofichnoi sekti Naukovoho tovarystva imeny Shevchenka, V.* Lviv, 17–46 (in Ukrainian).
8. Knyha viitivskoho ta raietskoho uriadiv mista Kolomyi. 1739–1769. (2023). Knyha persha (O. Zaiats, per., uporiad., avt. vstup. st.; Yu. Romaniuk, vstup sl.). Kolomyia: Vik (in Ukrainian, in Polish).
9. Levytskyi, I. (1902). Pohliad na rozvii nyzshoho i vysshoho shkilnytstva v Halychyni v rr. 1772–1800 i rozvii rusko-narodnoho shkilnytstva v rr. 1801–1820. In *I. Franko (red.). Materiialy do kulturnoi istorii Halytskoi Rusy XVIII i XIX viku. Zbirnyk Istorychno-Filosofichnoi sekti Naukovoho tovarystva imeny Shevchenka, V.* Lviv, 103–144 (in Ukrainian).
10. Knyha khreshchen, vinchan i pokhoroniv tserkvy sviatoho Arkhystratyha Mykhaila v Kolomyi 1730–1776 rr. *Muzei istorii mista Kolomyi, viddil fondiv. Inv. № R-1420* (in Ukrainian, in Polish, in Latin).
11. Miska knyha Kolomyi 1765–1780. (2024). Knyha druha (O. Zaiats, per., uporiad., avt. vstup. st.; Yu. Romaniuk, peredm.). Kolomyia: Vik (in Ukrainian, in Polish).
12. Miska knyha Kolomyi 1769–1771. (2025). Knyha tretia (O. Zaiats, per., uporiad., avt. vstup. st.; Yu. Romaniuk, peredm.). Kolomyia: Vik (in Ukrainian, in Polish).
13. Mozer, M. (2011). *Prychynky do istorii ukrainskoi movy.* (3-tie vyd., perehl., popravl.; S. Vakulenko, zah. red.). Vinnytsia: Nova Knyha (in Ukrainian).
14. Monolatii, I. (2024). “Metryka mista Kolomyi” XVIII stolittia – naidavnisha zi zberezhenykh metrychnykh knyh ukrainskykh hreko-katolytskykh tserkov Kolomyi. *Arkhivy Ukrainy, 3(340)*, 33–59 (in Ukrainian).
15. Monolatii, I. (2025a). “Metryka mista Kolomyi” XVIII stolittia (doslidzhennia, metrychni zapysy, reiestr prizvyshchevykh nazv). Ivano-Frankivsk: Lileia-NV; Muzei istorii mista Kolomyi (in Ukrainian).
16. Monolatii, I. (2025b). Prizvyshchevi nazvy parafian tserkvy Sviatoho Arkhystratyha Mykhaila v Kolomyi 1730 – 1770-kh rokiv. *Naukovyi shchorichnyk “Istoriia relihii v Ukraini”*, 35, 102–118 (in Ukrainian).
17. Monolatii, I. (2025c). Reiestr kolomyiskykh hreko-katolykiv 1763 roku yak riznovyd Libri status animarum (istoryko-demografichni potentsial). *Arkhivy Ukrainy, 4(345)*, 102–126 (in Ukrainian).
18. Heneralna vizytatsiia Lvivskoi yeparkhii 1740–1743 rr. *Natsionalnyi muzei imeni Andreia Sheptytskoho u Lvovi (NML)*, viddil rukopysnoi ta starodrukovanoi knyhy. Rkl-16 (in Ukrainian, in Polish, in Latin).
19. Heneralna vizytatsiia Halytskoho krylosu Lvivskoi yeparkhii 1753–1757 rr. *NML*, viddil rukopysnoi ta starodrukovanoi knyhy. Rkl-18 (in Ukrainian, in Polish, in Latin).
20. Protokoly zasidan Halytskoi konsystorii. 1758–1765 rr. *NML*, viddil rukopysnoi ta starodrukovanoi knyhy. Rkl-69 (in Polish, in Latin).
21. Reiestr parafian hreko-katolytskoho obriadu khramu arkhystratyha Mykhaila m. Kolomyi. 1767 r. (*NML*), viddil rukopysnoi ta starodrukovanoi knyhy. Rkl-1867 (in Ukrainian, in Polish).

22. Abramowicz, Z. (2010). *Antroponimia Żydów białostockich*. Białystok: Trans Humana (in Polish).
23. Bałaban, M. (1906). *Żydzi Lwowscy na przełomie XVI i XVII wieku*. Lwów: Nakładem Funduszu Konkursowego imienia Hip. Wawelberga (in Polish).
24. Chachaj, J. (2003). Stan unickiego szkolnictwa parafialnego na terenie Korony w XVIII wieku w świetle akt wizytacji. *Archiwa, biblioteki i muzea kościelne*, 80, 29–47 (in Polish).
25. Dacewicz, L. (2019). Sposoby identyfikacji Żydów białostockich w świetle spisów ludności z lat 1799–1853 (okres zaboru rosyjskiego). *Studia Wschodniosłowiańskie*, 19, 321–333 (in Polish).
26. Ginzburg, C. (2025). *Ser i robaki. Wizja świata pewnego młynarza z XVI wieku* (Przeł. R. Kłos; 2. wyd., popraw. i rozsz.). Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy (in Polish).
27. Jewuła, Ł. (Oprac.). (2020). *Na styku kultur i narodów. Galicyjskie miasta i miasteczka w józefińskim katastrze gruntowym. Tom XXXVIII: Kołomyja, Kosów i Kuty*. Kraków: Towarzystwo Wydawnicze “Historia Iagellonica” (in Polish).
28. Wijaczka, J. (2010). Od połowy XVII w. po schyłek XVIII w. B: W. Sienkiewicz (Red.). *Atlas Historii Żydów Polskich*. Warszawa: Demart SA, 103–153 (in Polish).
29. Witwicki, S. (1863). *Rys historyczny o Huculach z dołączeniem mapy geograficznej obecnej siedziby Huculów*. Lwów: M. F. Poremba (in Polish).

Стаття: надійшла до редакції 22.10.2025
прийнята до друку після рецензування 04.11.2025
опублікована (оприлюднена) 29.05.2026